

Dikenli Vatozlar

Geniş kanatlarıyla zarif bir biçimde yüzmeleriyle sualtı dünyasının farklı canlılarından biridir vatozlar. Sualtından bakıldığında gökyüzünde süzülen geniş kanatlı kuşlara benzerler. Bunun yanında vatozların yaşam biçimini bilmeyenler, onların tehlikeli olduklarını düşünür. Nedeniyse, bazılarının kuyruğunun üzerinde bulunan zehirli diken. Dikenli vatozlar genel olarak kumun içine saklanarak yaşarlar. Yanlışlıkla üzerine basılmasıyla vatozun kendini koruma içgüdüğü sokmaya neden olabilir. Kendilerini tehlikede hissetmedikleri sürece insanlara saldırmazlar.

Dikenli vatozların vücut iskeletleri kıkırdaktan oluştuğu için, kıkırdaklı balıklar grubundadırlar. Vücutları eşkenar dörtgene benzer. Derileri çıplak ve mukuslu (kaygan, sümüksü bir madde), gözleri de üsttedir. Kuyrukları uzun ve kamçı biçimindedir. Kuyruğun üzeri testere gibi olup, kuyruğun vücuda bağlandığı yerde zehirli bir diken bulunur. Bundan dolayı bu hayvana dikenli vatoz ya da dikenli uyuşturan da denir.

Dikenli vatozlar zeminde yaşamaya uyum sağlamışlar. Ailenin diğer bireyleri gibi, ağızlarını çoğunlukla çamur ve kumların içine sokarlar. Böylece kum içindeki küçük kabukluları kolayca avlarlar. Gözleri ise vücudun üst tarafında yer alır. Kendilerini kuma gömdüklerinde yalnızca gözler dışarıda kalır. Böylece dışarıdan gelen tehlikeyi kolaylıkla fark edebilirler. Sırt kısımları zeminle oldukça uyumlu bir renktedir, genellikle zeytinimsi ya da grimsi kahverengi olur. Karın bölgesi ise beyazdır. Bir vatozu doğal yaşam alanında fark etmeniz çok zordur. Ancak hareket ettiklerinde fark edilebilirler.

Dikenli vatozlar doğurarak ürerler. Gebelik süreleri 4 ay olup, bir defada 4-7 yavru doğururlar. Vatozlardaki doğum, insanlar ya da diğer memelilerde olduğu gibi gerçekleşmez. Yavruyla anne arasında herhangi bir bağ bulunmaz. Yavru

Vatozların ağız ve burun kısımları vücudun alt tarafında kalır. Ağızları zeminde çamur ya da toprağa gömülü olduğundan solunum suyu, gözün hemen yanında bulunan, spirakulum denen organların yardımıyla gerçekleşir.

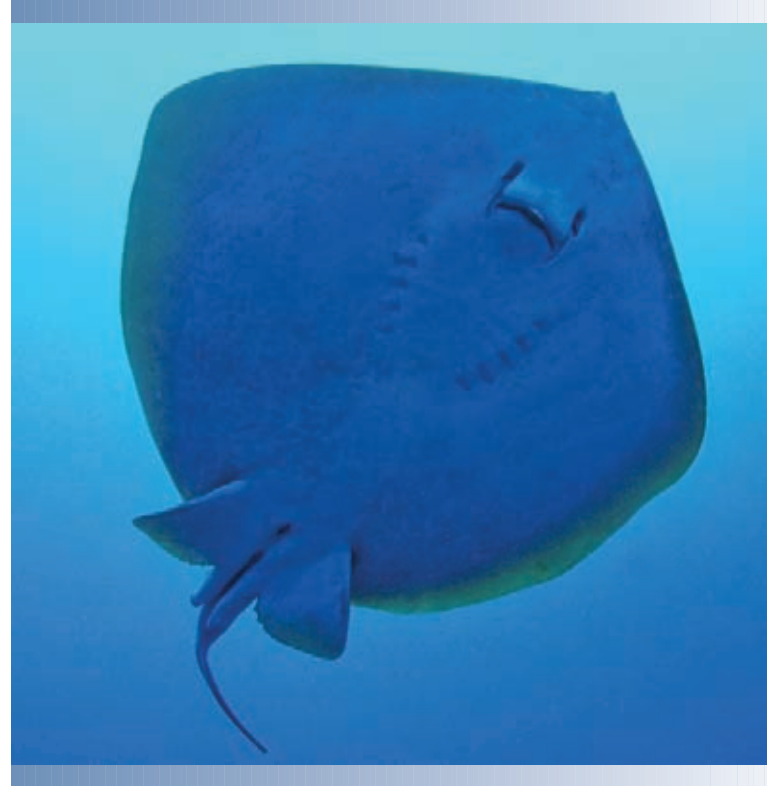
gelişimini yumurta içindeki besinlerle sağlar. Ovovivipar üreme denen bu olayda, yumurtalar anne karnında açılır ve yavru gelişmiş olarak dışarıya çıkar. Bunun nedeni, yavrunun gelişimini tamamlamadan başka hayvanlara kolayca yem olmasını önlemek. Yavru ilk olarak kendini saklamayı öğrenir ve büyüdükçe yaşamda kalma olasılığı artar.

Dikenli vatozlar çok sığ sulardan, derinliği 200 metreye kadar olan yerlerde bulunabilirler. Genellikle kumlu-çamurlu zeminleri yaşam alanı olarak seçerler. Bunun yanında en çok akarsuların denize döküldüğü yerlerde bulunurlar. Bu canlıların fotoğrafını çekmek için akarsuların denize döküldüğü yerlerde dalış yapılabilir. Biz de bu yazıda kullandığımız fotoğrafları Asi Nehri'nin döküldüğü Hatay'da çektik. Bu bölge vatoz gibi kumlu-çamurlu zeminleri seven canlıların sıklıkla görüldüğü bir bölge. Fotoğraf çekerken elimizden geldiğince hayvanı rahatsız etmemeye özen gösterdik. Çünkü, vatozkendini tehlikede hissederse korun-

Vatozlar önce esnek olan vücut kenarlarını dalgalı biçimde hareket ettirirler. Daha sonra hızlı bir biçimde yüzebilirler.

ma amaçlı olarak saldırabilir; hiçbir neden yokken saldırıda bulunmaz. Ancak herhangi bir sokmada zehir etkileri oldukça yüksektir. Kalp üzerinden sokarsa, bunun etkileri ölümcül olabilir. Ancak vatoz sokmaları daha çok yanlışlıkla üzerine basılmasıyla gerçekleşir. Dolayısıyla sokmalar genelde ayak çevresinde gerçekleşir. Bunu önlemek için önerilen basit bir yöntem var; denize girildiğinde ayaklarınızı kumda sürüyerek yürürseniz vatozlar geldiğinizi önceden fark ederek oradan uzaklaşırlar.

Vatozlar, dip beslenicisi olduklarından, ağızları ve burunları vücutlarının alt tarafındadır.

Ülkemizdeki dikenli vatozların ekonomik değeri olmadığından avlanmazlar. Dolayısıyla soyları tehlike altında değil. Ancak akarsuların döküldüğü yerlerde yaşadıklarından akarsuların karasal kirleticilerle (tarımsal ilaçlar, evsel ve endüstriyel atıklar vb.) kirlenmesinden ilk etkilenecek grup vatozlardır. Vatozlar deniz ekosisteminin vazgeçilmez canlıları arasındalar. Bunun için yaşamlarının devam etmesi sağlıklı bir deniz ekosisteminin de göstergesidir.

Bülent Gözcelioğlu

Fotoğraflar: Bülent Gözcelioğlu